

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων (5. Khuddaka Nikāya -
Aṭṭhakathā)

02. Σχόλια για τη διδασκαλία σε στίχους (02. Dhammapada-
aṭṭhakathā)

11. Το κεφάλαιο για τα γηρατειά (11. Jarāvaggo)

PaliVerse

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων

02. Σχόλια για τη διδασκαλία σε στίχους

11. Jarāvaggo

1. Visākhāya sahāyikānaṃ vatthu

146. Ko nu hāso kimānandoti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto visākhāya sahāyikāyo ārabbhā kathesi.

Sāvatthiyaṃ kira pañcasatā kulaputtā “evaṃ imā appamādavihāriniyo bhavissantī”ti attano attano bhariyāyo visākhāṃ mahāupāsikaṃ sampatichāpesuṃ. Tā uyyānaṃ vā vihāraṃ vā gacchantiyo tāya saddhiṃyeva gacchanti. Tā ekasmiṃ kāle “sattāhaṃ surāchaṇo bhavissatī”ti chaṇe saṅghuṭṭhe attano attano sāmikānaṃ suraṃ paṭiyādesuṃ. Te sattāhaṃ surāchaṇaṃ kilītvā aṭṭhame divase kammantabheriyā nikkhantāya kammante agamaṃsu. Tāpi itthiyo “mayaṃ sāmikānaṃ sammukhā suraṃ pātuṃ na labhimhā, avasesā surā ca atthi, idaṃ yathā te na jānanti, tathā pivissāmā”ti visākhāya santikaṃ gantvā “icchāma, ayye, uyyānaṃ daṭṭhu”nti vatvā “sādhū, amma, tena hi kattabbakiccāni katvā nikkhamathā”ti vutte tāya saddhiṃ gantvā paṭicchannākārena suraṃ nīharāpetvā uyyāne pivitvā mattā vicariṃsu. Visākhāpi “ayuttaṃ imāhi kataṃ, idāni maṃ ‘samaṇassa gotamassa sāvika visākhā suraṃ pivitvā vicarati’ti titthiyāpi garahissantī”ti cintetvā tā itthiyo āha - “amma ayuttaṃ vo kataṃ, mamapi ayaso uppādito, sāmikāpi vo kujjhissantī, idāni kiṃ karissathā”ti. Gilānālayaṃ dassayissāma, ayyeti. Tena hi paññāyissatha sakena kammenāti. Tā gehaṃ gantvā gilānālayaṃ kariṃsu. Atha tāsāṃ sāmikā “itthannāmā ca itthannāmā ca kaha”nti pucchitvā “gilānā”ti sutvā “addhā etāhi avasesasurā pītā bhavissantī”ti sallakkhetvā tā pothetvā anayabyasanaṃ pāpesuṃ. Tā aparasmimpi chaṇavāre tatheva suraṃ pivitukāmā visākhāṃ upasaṅkamtivā, “ayye, uyyānaṃ no nehī”ti vatvā “pubbepi me tumhehi ayaso uppādito, gacchatha, na vo ahaṃ nessāmī”ti tāya paṭikkhittā “idāni evaṃ na karissāmā”ti sammantayitvā puna taṃ upasaṅkamtivā āhaṃsu, “ayye, buddhapūjaṃ kātukāmāmhā, vihāraṃ no nehī”ti. Idāni amma yujjati, gacchatha, parivacchaṃ karoṭhāti. Tā caṅkoṭakehi gandhamālādīni gāhāpetvā surāpuṇṇe muṭṭhivārake hatthehi olambetvā mahāpaṭe pārupitvā visākhāṃ upasaṅkamtivā tāya saddhiṃ vihāraṃ pavisamānā ekamantaṃ gantvā muṭṭhivārakeheva suraṃ pivitvā vārake chaḍḍetvā dhammasabhāyaṃ satthu purato nisīdiṃsu.

Visākhā “imāsaṃ, bhante, dhammaṃ kathethā”ti āha. Tāpi madavegena kampamānasarīrā “iccāma, gāyāmā”ti cittaṃ uppādesuṃ. Athekā mārakāyikā devatā “imāsaṃ sarīre adhimuccitvā samaṇassa gotamassa purato vippekāraṃ dassessāmī”ti cintetvā tāsāṃ sarīre adhimucci. Tāsu ekaccā satthu purato paṇiṃ paharitvā hasituṃ, ekaccā naccituṃ ārabhiṃsu. Satthā “kiṃ ida”nti āvajjento taṃ kāraṇaṃ ṇatvā “na idāni mārakāyikānaṃ otāraṃ labhituṃ dassāmi. Na hi mayā ettaṃ kālāṃ pāramiyo pūrentena mārakāyikānaṃ otāralābhatthāya pūritā”ti tā saṃvejetuṃ bhamukalomato rasmiyo vissajjesi, tāvadeva andhakāratimisā ahosi. Tā bhītā ahesuṃ maraṇabhayatajjitā. Tena tāsāṃ kucchiyaṃ surā jīri. Satthā

nisinnapallaṅke antarahito sinerumuddhani t̥hatvā uṇṇālomato rasmiṃ vissajjesi, taṅkhaṇaṃyeva candasahassuggamaṇaṃ viya ahosi. Atha satthā tā itthiyo āmantetvā “tumhehi mama santikaṃ āgacchamānāhi pamattāhi āgantum na vaṭṭati. Tumhākañhi pamādeneva mārakāyikā devatā otāraṃ labhitvā tumhe hasādīnaṃ akaraṇaṭṭhāne hasādīni kārāpesi, idāni tumhehi rāgādīnaṃ aggīnaṃ nibbāpanatthāya ussāhaṃ kātuṃ vaṭṭatī”ti vatvā imaṃ gāthamāha -

146. “Ko nu hāso kimānando, niccaṃ pajjalite sati;
Andhakārena onaddhā, padīpaṃ na gavesathā”ti.

Tattha ānandoti tuṭṭhi. Idaṃ vuttaṃ hoti - imasmiṃ lokasannivāse rāgādīhi ekādasahi aggīhi niccaṃ pajjalite sati ko nu tumhākaṃ hāso vā tuṭṭhi vā? Nanu esa akattabbarūpoyeva. Aṭṭhavatthukena hi avijjāndhakārena onaddhā tumhe tasseva andhakārassa vidhamanattāya kiṃ kārāṇā ñāṇappadīpaṃ na gavesatha na karoṭhāti.

Desanāvasāne pañcasatāpi tā itthiyo sotāpattiphale patiṭṭhahiṃsu.

Satthā tāsāṃ acalasaddhāya patiṭṭhitabhāvaṃ ñatvā sinerumatthakā otarivā buddhāsane nisīdi. Atha naṃ visākhā āha - “bhante, surā nāmesā pāpikā. Evarūpā hi nāma imā itthiyo tumhādisassa buddhassa purato nisīditvā iriyāpathamattampi saṇṭhāpetuṃ asakkontiyo uṭṭhāya pāṇiṃ paharivā hasanagītanaccādīni ārabhiṃsū”ti. Satthā “āma, visākhe, pāpikā eva esā surā nāma. Etañhi nissāya aneke sattā anayabyasaṇaṃ pattā”ti vatvā “kadā panesā, bhante, uppannā”ti vutte tassā uppattiṃ vitthārena kathetuṃ atītaṃ āharitvā kumbhajātaṃ kathesi.

Visākhāya saṃyikānaṃ vatthu paṭhamāṃ.

2. Sirimāvatthu

147. Passa cittakatanti imaṃ dhammadeśanaṃ satthā veḷuvane viharanto sirimaṃ ārabha kathesi.

Sā kira rājagahe abhirūpā gaṇikā. Ekasmiṃ pana antovasse sumanaseṭṭhiputtassa bhariyāya puṇṇakaseṭṭhissa dhītāya uttarāya nāma upāsikāya aparajjhivā taṃ pasādetukāmā tassā gehe bhikkhusaṅghena saddhiṃ katabhattakiccaṃ satthāraṃ khamāpetvā taṃ divasaṃ dasabalassa bhattānumodanaṃ sutvā -

“Akkodhena jine kodhaṃ, asādhūṃ sādhunā jine;
Jine kadariyaṃ dānena, saccenālikavādina”nti. -

Gāthāpariyosāne sotāpattiphalaṃ pāpuṇi. Ayamettha saṅkhepo, vitthārakathā pana kodhavagge anumodanagāthāvaṇṇanāyameva āvibhavissati. Evaṃ sotāpattiphalaṃ pattā pana sirimā dasabalaṃ nimantetvā punadivase mahādānaṃ datvā saṅghassa aṭṭhakabhattaṃ nibaddhaṃ dāpesi. Ādito paṭṭhāya nibaddhaṃ aṭṭha bhikkhū geḥaṃ gacchanti. “Sappiṃ gaṇhatha, khīraṃ gaṇhathā”tiādīni vatvā tesāṃ patte pūreti. Ekena laddhaṃ tiṇṇampi catunṇampi pahoti. Devasikaṃ soḷasakahāpaṇaparibbayena piṇḍapāto dīyati. Athekadivasaṃ eko bhikkhu tassā gehe aṭṭhakabhattaṃ bhuñjitvā tiyojanamatthake ekaṃ vihāraṃ agamāsi. Atha naṃ sāyaṃ therupaṭṭhāne nisinnaṃ pucchiṃsu - “āvuso, kahaṃ bhikkhaṃ gahetvā āgatosī”ti. Sirimāya aṭṭhakabhattaṃ me bhuttanti. Manāpaṃ katvā deti, āvusoti. “Na sakkā tassā bhattaṃ vaṇṇetuṃ,

ativiya paṇītaṃ katvā deti, ekena laddhaṃ tiṇṇampi catunnampi pahoti, tassā pana deyyadhammatopi dassanameva uttaritaraṃ. Sā hi itthī evarūpā ca evarūpā cā”ti tassā guṇe vaṇṇesi.

Atheko bhikkhu tassā guṇakathaṃ sutvā adassaneneva sinehaṃ uppādetvā “mayā gantvā taṃ daṭṭhuṃ vaṭṭatī”ti attano vassaggaṃ kathetvā taṃ bhikkhuṃ ṭhitikaṃ pucchitvā “sve, āvuso, tasmim gehe tvaṃ saṅghatthero hutvā aṭṭhakabhattaṃ labhissasī”ti sutvā taṅkhaṇaṇṇeva pattacīvaraṃ ādāya pakkantopi pātova aruṇe uggate salākaggaṃ pavisitvā ṭhito saṅghatthero hutvā tassā gehe aṭṭhakabhattaṃ labhi. Yo pana bhikkhu hiyyo bhuñjitvā pakkāmi, tassa gatavelāyameva assā sarīre rogo uppajji. Tasmā sā ābharaṇāni omuñcitvā nipajji. Athassā dāsiyo aṭṭhakabhattaṃ labhitvā āgate bhikkhū disvā ārocesuṃ. Sā sahatthā patte gahetvā nisīdāpetuṃ vā parivisituṃ vā asakkontī dāsiyo āṇāpesi - “ammā patte gahetvā, ayye, nisīdāpetvā yāguṃ pāyetvā khajjakaṃ datvā bhattavelāya patte pūretvā dethā”ti. Tā “sādhū, ayye”ti bhikkhū pavesetvā yāguṃ pāyetvā khajjakaṃ datvā bhattavelāya bhattassa patte pūretvā tassā ārocayimsu. Sā “maṃ pariggahetvā netha, ayye, vandissāmī”ti vatvā tāhi pariggahetvā bhikkhūnaṃ santikaṃ nītā vedhamānena sarīrena bhikkhū vandi. So bhikkhu taṃ oloketvā cintesi - “gilānāya tāva evarūpā ayaṃ etissā rūpasobhā, arogakāle pana sabbābharaṇapaṭimaṇḍitāya imissā kīdisī rūpasampattī”ti. Athassa anekavassakoṭṭisannicito kilesa samudācari, so aññāṇī hutvā bhattaṃ bhuñjituṃ asakkonto pattamādaya vihāraṃ gantvā pattaṃ pidhāya ekamante ṭhapetvā cīvaraṃ pattharitvā nipajji.

Atha naṃ eko sahāyako bhikkhu yācantopi bhojetuṃ nāsakkhi. So chinnabhatta ahoṣi. Taṃ divasameva sāyanhasamaye sirimā kālamakāsi. Rājā satthu sāsaṇaṃ pesesi - “bhante, jīvakassa kaniṭṭhabhaginī, sirimā, kālamakāsi”ti. Satthā taṃ sutvā rañño sāsaṇaṃ paṇiṇi “sirimāya jhāpanakiccaṃ natthi, āmakasusāne taṃ yathā kākasunakhādayo na khādanti, tathā nipajjāpetvā rakkhāpethā”ti. Rājāpi tathā akāsi. Paṭipāṭiyā tayo divasā atikkantā, catutthe divase sarīraṃ uddhumāyi, navahi vaṇamukhehi puḷavā paggharimsu, sakalasarīraṃ bhinnaṃ sālibhattacāṭi viya ahoṣi. Rājā nagare bheriṃ carāpesi - “ṭhapetvā geharakkhake dārake sirimāya dassanatthaṃ anāgacchantānaṃ aṭṭha kahāpaṇāni daṇḍo”ti. Satthu santi kañca pesesi - “buddhappamukho kira bhikkhusaṅgho sirimāya dassanatthaṃ āgacchatū”ti. Satthā bhikkhūnaṃ ārocesi - “sirimāya dassanatthaṃ gamissāmā”ti. Sopi daharabhikkhu cattāro divase kassaci vacanaṃ aggahetvā chinnabhattova nipajji. Patte bhattaṃ pūtikaṃ jātaṃ, patte malaṃ uṭṭhahi. Atha naṃ so sahāyako bhikkhu upasaṅkamitvā, “āvuso, satthā sirimāya dassanatthaṃ gacchatī”ti āha. So tathā chātajjhatoṇi “sirimā”ti vuttapadeyeva sahasā uṭṭhahitvā “kiṃ bhaṇasī”ti āha. “Satthā sirimaṃ daṭṭhuṃ gacchatī, tvampi gamissasī”ti vutte, “āma, gamissāmī”ti bhattaṃ chaḍḍetvā pattaṃ dhovitvā thavikāya pakkhipitvā bhikkhusaṅghena saddhiṃ agamāsi. Satthā bhikkhusaṅghaparivuto ekapasse aṭṭhāsi, bhikkhunisaṅghopi rājaparisāpi upāsakaparisāpi upāsikāparisāpi ekekapasse aṭṭhaṃsu.

Satthā rājānaṃ pucchi - “kā esā, mahārāja”ti. Bhante, jīvakassa bhaginī, sirimā, nāmāti. Sirimā, esāti. Āma, bhanteti. Tena hi nagare bheriṃ carāpehi “sahassaṃ datvā sirimaṃ gaṇhantū”ti. Rājā tathā kāresi. Ekopi ‘ha’nti vā ‘hu’nti vā vadanto nāma nāhosi. Rājā satthu ārocesi - “na gaṇhanti, bhante”ti. Tena hi, mahārāja, aggaṃ ohārehīti. Rājā “pañcasatāni datvā gaṇhantū”ti bheriṃ carāpetvā kañci

gaṇhanakaṃ adisvā “aḍḍhateyyāni satāni, dve satāni, satam, paṇṇāsam, pañcavīsati kahāpaṇe, dasa kahāpaṇe, pañca kahāpaṇe, ekaṃ kahāpaṇam aḍḍham, pādam, māsakaṃ, kākaṇikaṃ datvā sirimaṃ gaṇhantū”ti bheriṃ carāpesi. Koci taṃ na icchi. “Mudhāpi gaṇhantū”ti bheriṃ carāpesi. ‘Ha’nti vā ‘hu’nti vā vadanto nāma nāhosi. Rājā “mudhāpi, bhante, gaṇhanto nāma natthi”ti āha. Satthā “passatha, bhikkhave, mahājanassa piyaṃ mātugāmaṃ, imasmiṃyeva nagare sahasaṃ datvā pubbe ekadivasam labhiṃsu, idāni mudhā gaṇhantopi natthi, evarūpaṃ nāma rūpaṃ khayavayappattaṃ, passatha, bhikkhave, āturaṃ attabhāva”nti vatvā imaṃ gāthamāha -

147. “Passa cittakataṃ bimbaṃ, arukāyaṃ samussitaṃ;
Āturaṃ bahusaṅkappaṃ, yassa natthi dhuvaṃ ṭhitī”ti.

Tattha cittakatanti katacittaṃ, vatthābharaṇamālālattakādīhi vicittanti attho. Bimbanti dīghādiyuttaṭṭhānesu dīghādīhi aṅgapaccaṅgehi saṇṭhitaṃ attabhāvaṃ. Arukāyanti navannaṃ vaṇamukhānaṃ vasena arubhūtaṃ kāyaṃ. Samussitanti tīhi aṭṭhisatehi samussitaṃ. Āturanti sabbakālaṃ iriyāpathādīhi pariharitabbatāya niccagilānaṃ. Bahusaṅkappanti mahājanena bahudhā saṅkappaṃ. Yassa natthi dhuvaṃ ṭhitīti yassa dhuvabhāvo vā ṭhitibhāvo vā natthi, ekantena bhedanavikiraṇavidhamāsanadhamamevetam, imaṃ passathāti attho.

Desanāvasāne caturāsītiyā pānasahassānaṃ dhammābhisamayo ahosi, sopi bhikkhu sotāpattiphale patitṭhahīti.

Sirimāvatthu dutiyaṃ.

3. Uttarātherīvattu

- 148.** Parijñāmidanti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto uttarātheriṃ nāma bhikkhuniṃ ārabha kathesi.

Therī kira vīsavassasatikā jātiyā piṇḍāya caritvā laddhapiṇḍapātā antaravīthiyaṃ ekaṃ bhikkhuṃ disvā piṇḍapātena āpucchitvā tassa apaṭikkhipitvā gaṇhantassa sabbam datvā nirāhārā ahosi. Evaṃ dutiyepi tatiyepi divase tasseva bhikkhuno tasmīmyeva ṭhāne bhattaṃ datvā nirāhārā ahosi, catutthe divase pana piṇḍāya carantī ekasmiṃ sambādhaṭṭhāne satthāraṃ disvā paṭikkamantī olambantaṃ attano cīvarakaṇṇaṃ akkamitvā saṇṭhātuṃ asakkontī parivattitvā pati. Satthā tassā santikaṃ gantvā, “bhagini, parijñāno te attabhāvo na cirasseva bhijjissatī”ti vatvā imaṃ gāthamāha -

148. “Parijñāmidam rūpaṃ, rogañīlaṃ pabhaṅguraṃ;
Bhijjati pūtisandeho, maraṇantañhi jīvita”nti.

Tassattho - bhagini idaṃ tava sarīrasaṅkhātaṃ rūpaṃ mahallakabhāvena parijñānaṃ, tañca kho sabbarogānaṃ nivāsattṭhānaṭṭhena rogañīlaṃ, yathā kho pana taruṇopi siṅgālo “jarasiṅgālo”ti vuccati, taruṇāpi gaḷocīlatā “pūtilatā”ti vuccati, evaṃ tadahujātaṃ suvaṇṇavaṇṇampi samānaṃ niccaṃ paggharaṇaṭṭhena pūtītāya pabhaṅguraṃ, so esa pūtiko samāno tava deho bhijjati, na cirasseva bhijjissatīti veditabbo. Kiṃ kāraṇā? Maraṇantañhi jīvitaṃ yasmā sabbasattānaṃ jīvitaṃ maraṇapariyosānamevāti vuttaṃ hoti.

Desanāvasāne sã therĩ sotāpattiphalam patta, mahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahosĩti.

Uttarātherĩvatthu tatiyam.

4. Sambahulaadhimānikabhikkhuvatthu

149. Yānimānĩti imam dhammadesanam satthā jetavane viharanto sambahule adhimānike bhikkhū ārabba kathesi.

Pañcasatā kira bhikkhū satthu santike kammaṭṭhānam gahetvā araññaṃ pavisitvā ghaṭentā vāyamantā jhānam nibbattetvā “kilesānam asamudācārena pabbajitakiccaṃ no nipphannaṃ, attanā paṭiladdhaguṇaṃ satthu ārocessāmā”ti āgamiṃsu. Satthā tesam bahidvārakoṭṭhakaṃ pattakāleyeva ānandattheraṃ āha - “ānanda, etesaṃ bhikkhūnaṃ pavisitvā mayā diṭṭhena kammaṃ natthi, āmakasusānaṃ gantvā tato āgantvā maṃ passantū”ti. Thero gantvā tesam tamatthaṃ ārocesi. Te “kiṃ amhākaṃ āmakasusānenā”ti avatvāva “dīghadassinā buddhena kāraṇaṃ diṭṭhaṃ bhavissatĩ”ti āmakasusānaṃ gantvā tattha kuṇapāni passantā ekāhadvīhapatitesu kuṇapesu āghātaṃ paṭilabhitvā taṃ khaṇaṃ patitesu allasariṃsu rāgaṃ uppādayiṃsu, tasmim khaṇe attano sakilesabhāvaṃ jāniṃsu. Satthā gandhakuṭiyaṃ nisinnova obhāsaṃ pharivā tesam bhikkhūnaṃ sammukhe kathento viya “nappatirūpaṃ nu kho, bhikkhave, tumhākaṃ evarūpaṃ aṭṭhisanghātaṃ disvā rāgaratiṃ uppādetu”nti vatvā imam gāthamāha -

149. “Yānimāni apatthāni, alābūneva sārade;
Kāpotakāni aṭṭhīni, tāni disvāna kā ratĩ”ti.

Tattha apatthānĩti chaḍḍitāni. Sāradeti saradakāle vātātapapahatāni tattha tattha vip̐pakiṇṇaalābūni viya. Kāpotakānĩti kapotakavaṇṇāni. Tāni disvānāti tāni evarūpāni aṭṭhīni disvā tumhākaṃ kā rati, nanu appamattakampi kāmaratiṃ kātuṃ na vaṭṭatiyevāti attho.

Desanāvasāne te bhikkhū yathāṭṭhitāva arahattaṃ patvā bhagavantaṃ abhitthavamānā āgantvā vandiṃsūti.

Sambahulaadhimānikabhikkhuvatthu catutthaṃ.

5. Janapadakalyāṇĩ rūpanandātherĩvatthu

150. Aṭṭhīnaṃ nagaraṃ katanti imam dhammadesanam satthā jetavane viharanto janapadakalyāṇiṃ rūpanandātheriṃ ārabba kathesi.

Sā kira ekadivasam cintesi - “mayham jeṭṭhabhātiko rajjasiriṃ pahāya pabbajitvā loke aggapuggalo buddho jāto, puttopissa rāhulakumāro pabbajito, bhattāpi me pabbajito, mātāpi me pabbajitā, ahampi ettake ñātijane pabbajite gehe kiṃ karissāmi, pabbajissāmā”ti. Sā bhikkhunupassayaṃ gantvā pabbaji ñātisineheneva, no saddhāya, abhirūpatāya pana rūpanandāti paññāyi. “Satthā kira ‘rūpaṃ aniccaṃ dukkhaṃ anattā, vedanā... saññā... saṅkhārā... viññāṇaṃ aniccaṃ dukkhaṃ anattā’ti vadetĩ”ti sutvā sã evaṃ dassanĩye pāsādi ke mamapi rūpe dosaṃ katheyyāti satthu sammukhībhāvaṃ na gacchati. Sāvattvivāsino pātova dānaṃ datvā samādinuposathā suddhuttarāsaṅgā gandhamālādiatthā sāyanhasamaye jetavane

sannipatitvā dhammaṃ suṇanti. Bhikkhunisaṅghopi satthu dhammadesanāya uppannacchando vihāraṃ gantvā dhammaṃ suṇāti. Dhammaṃ sutvā nagaraṃ pavisanto satthu guṇakathaṃ kathentova pavisati.

Catupparamāṇike hi lokasannivāse appakāva te sattā, yesaṃ tathāgataṃ passantānaṃ pasādo na uppajjati. Rūpappamāṇikāpi hi tathāgatassa lakkaṇānubyañjanapaṭimaṇḍitaṃ suvaṇṇavaṇṇaṃ sarīraṃ disvā pasīdanti, ghosappamāṇikāpi anekāni jātisatāni nissāya pavattaṃ satthu guṇaghosañceva atthaṅgasamannāgataṃ dhammadesanāghosañca sutvā pasīdanti, lūkhappamāṇikāpissa cīvarādilūkhataṃ paṭicca pasīdanti, dhammappamāṇikāpi “evarūpaṃ dasabalassa sīlaṃ, evarūpo samādhi, evarūpā paññā, bhagavā sīlādīhi guṇehi asamo appaṭipuggalo”ti pasīdanti. Tesaṃ tathāgatassa guṇaṃ kathentānaṃ mukhaṃ nappahoti. Rūpanandā bhikkhunīnañceva upāsikānañca santikā tathāgatassa guṇakathaṃ sutvā cintesi - “ativiya me bhātikassa vaṇṇaṃ kathentiyeva. Ekadivasampi me rūpe dosaṃ kathento kittakaṃ kathessati. Yaṃnūnāhaṃ bhikkhunīhi saddhiṃ gantvā attānaṃ adassetvāva tathāgataṃ passitvā dhammamassa suṇitvā āgaccheyya”nti. Sā “ahampi ajja dhammassavanaṃ gamissāmī”ti bhikkhunīnaṃ ārocesi.

Bhikkhuniyo “cirassaṃ vata rūpanandāya satthu upaṭṭhānaṃ gantukāmatā uppannā, ajja satthā imaṃ nissāya vicitradhammadesanaṃ nānānayaṃ desessatī”ti tuṭṭhamānasā taṃ ādāya nikkhamiṃsu. Sā nikkhantakālato paṭṭhāya “ahaṃ attānaṃ neva dassessāmī”ti cintesi. Satthā “ajja rūpanandā mayhaṃ upaṭṭhānaṃ āgamissati, kīdisī nu kho tassā dhammadesanā sappāyā”ti cintetvā “rūpagarukā esā attabhāve balavasinehā, kaṇṭakena kaṇṭakuddharaṇaṃ viya rūpenevassā rūpamadanimmadanaṃ sappāyā”nti sannipattānaṃ katvā tassā vihāraṃ pavisanasamaye ekaṃ pana abhirūpaṃ itthiṃ soḷasavassuddesikaṃ rattavatthanivatthaṃ sabbābharaṇapaṭimaṇḍitaṃ bījaniṃ gahetvā attano santike ṭhatvā bījayaṃānaṃ iddhibalena abhinimmini. Taṃ kho pana itthiṃ satthā ceva passati rūpanandā ca. Sā bhikkhunīhi saddhiṃ vihāraṃ pavisitvā bhikkhunīnaṃ piṭṭhipasse ṭhatvā pañcapaṭiṭṭhitena satthāraṃ vanditvā bhikkhunīnaṃ antare nisinnā pādantato paṭṭhāya satthāraṃ oloketī lakkaṇavicittaṃ anubyañjanasamujjalaṃ byāmapabbhāparikkhittaṃ satthu sarīraṃ disvā puṇṇacandasassirikaṃ mukhaṃ oloketī samīpe ṭhitaṃ itthirūpaṃ addasa. Sā taṃ oloketvā attabhāvaṃ oloketī suvaṇṇarājahaṃsiyā purato kākīsadiṣaṃ attānaṃ avamaññi. Iddhimayarūpaṃ diṭṭhakālato paṭṭhāyeva hi tassā akkhīni bhamiṃsu. Sā “aho imissā kesā sobhanā, aho nalāṭaṃ sobhana”nti sabbesaṃ sārīrappadesānaṃ rūpasiriyā samākaḍḍhitacittā tasmīṃ rūpe balavasinehā ahosi.

Satthā tassā tattha abhiratiṃ ṇatvā dhammaṃ desentova taṃ rūpaṃ soḷasavassuddesikabhāvaṃ atikkamitvā vīsativassuddesikaṃ katvā dassesi. Rūpanandā oloketvā “na vatidaṃ rūpaṃ purimasadisa”nti thokaṃ virattacittā ahosi. Satthā anukkameneva tassā itthiyā sakiṃ vijātavaṇṇaṃ majjhimitthivaṇṇaṃ jarājiṇṇamahallikitthivaṇṇaṃ dassesi. Sāpi anupubbeneva “idampi antarahitaṃ, idampi antarahita”nti jarājiṇṇakāle taṃ virajjamānā khaṇḍadantiṃ palitasiraṃ obhaggaṃ gopānasivaṅkaṃ daṇḍaparāyaṇaṃ pavedhamānaṃ disvā ativiya virajji. Atha satthā taṃ byādhinā abhibhūtaṃ katvā dassesi. Sā taṅkhaṇaṇṇeva daṇḍaṇca tālavaṇṭaṇca chaḍḍetvā mahāviraṃ viravamānā bhūmiyaṃ patitvā sake muttakarīse nimuggā aparāparaṃ parivatti. Rūpanandā tampi disvā ativiya virajji.

Satthāpi tassā itthiyā maraṇaṃ dassesi. Sā taṅkhaṇaṃyeva uddhumātakabhāvaṃ āpajji, navahi vaṇamukhehi pubbavaṭṭiyo ceva puḷavā ca pagghariṃsu, kākādayo sannipatitvā vilumpiṃsu. Rūpanandāpi taṃ oloketvā “ayaṃ itthi imasmiṃyeva tṭhāne jaraṃ pattā, byādhiṃ pattā, maraṇaṃ pattā, imassāpi me attabhāvassa evameva jarābyādhimaraṇāni āgamiṃsanti”ti attabhāvaṃ aniccato passi. Aniccato diṭṭhattā eva pana dukkhato anattato diṭṭhoyeva hoti. Athassā tayo bhavā ādittā gehā viya gīvāya baddhakuṇapaṃ viya ca upaṭṭhahimṃsu, kammaṭṭhānābhimukhaṃ cittaṃ pakkhandi. Satthā tāya aniccato diṭṭhabhāvaṃ ñatvā “sakkhissati nu kho sayameva attano patiṭṭhaṃ kātu”nti olovento “na sakkhissati, bahiddhā paccayaṃ laddhuṃ vaṭṭatī”ti cintetvā tassā sappāyavasena dhammaṃ desento āha -

“Āturaṃ asuciṃ pūtiṃ, passa nande samussayaṃ;
Uggharantaṃ paggharantaṃ, bālānaṃ abhipatthitaṃ.

“Yathā idaṃ tathā etaṃ, yathā etaṃ tathā idaṃ;
Dhātuto suññato passa, mā lokaṃ punarāgami;
Bhave chandaṃ virājetvā, upasanto carissatī”ti. -

Itthaṃ sudaṃ bhagavā nandaṃ bhikkhuṃ ārabba imā gāthāyo abhāsittāhi. Nandā desanānusārena ñāṇaṃ pesetvā sotāpattiphalāṃ pāpuṇi. Athassā upari tiṇṇaṃ maggaphalānaṃ vipassanāparivāsattāya suññatākammaṭṭhānaṃ kathetuṃ, “nande, mā ‘imasmiṃ sarīre sāro atthi’ti saññaṃ kari. Appamattakopi hi ettha sāro natthi, tiṇi atṭhisatāni ussāpetvā kataṃ atṭhinagarameta”nti vatvā imaṃ gāthamāha -

150. “Atṭhīnaṃ nagaraṃ kataṃ, maṃsalohitalepanaṃ;
Yattha jarā ca maccu ca, māno makkho ca ohito”ti.

Tassattho - yatheva hi pubbaṇṇāparaṇṇādīnaṃ odahanatthāya kaṭṭhāni ussāpetvā vallīhi bandhitvā mattikāya vilimpetvā nagarasaṅkhātāṃ bahiddhā gehaṃ karonti, evamidaṃ ajjhattikampi tiṇi atṭhisatāni ussāpetvā nhāruvinaddhaṃ maṃsalohitalepanaṃ tacapaṭicchannaṃ jīraṇalakkhaṇāya jarāya maraṇalakkhaṇassa maccuno ārohasampadādīni paṭicca maññaṇalakkhaṇassa mānassa sukatakāraṇavināsanalakkhaṇassa makkhassa ca odahanatthāya nagaraṃ kataṃ. Evarūpo eva hi ettha kāyikacetasiko ābādho ohito, ito uddhaṃ kiñci gayhūpagaṃ natthīti.

Desanāvasāne sā therī arahattaṃ pāpuṇi, mahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahoṣīti.

Janapadakalyāṇī rūpanandātherīvatthu pañcamaṃ.

6. Mallikādevīvatthu

151. Jīranti veti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto mallikaṃ devīṃ ārabba kathesi.

Sā kira ekadivasāṃ nhānakoṭṭhakaṃ pavittṭhā mukhaṃ dhovitvā onatasarīrā jaṅghaṃ dhovituṃ ārabhi. Tāya ca saddhiṃyeva pavittṭho eko vallabhasunakho atthi. So taṃ tathā onataṃ disvā asaddhammasanthavaṃ kātuṃ ārabhi. Sā phassaṃ sādiyanti atṭhāsi. Rājāpi uparipāsāde vātapānena olovento taṃ disvā tato āgatakāle “nassa,

vasali, kasmā evarūpamakāsi”ti āha. Kiṃ mayā kataṃ, devāti. Sunakhena saddhiṃ santhavoti. Natthetaṃ, devāti. Mayā sāmaṃ diṭṭhaṃ, nāhaṃ tava saddahissāmi, nassa, vasalīti. “Mahārāja, yo koci imaṃ koṭṭhakaṃ pavittṭho iminā vātapānena olokontassa ekova dvidhā paññāyati”ti abhūtaṃ kathesi. Deva, sace me saddahasi, etaṃ koṭṭhakaṃ pavisa, ahaṃ taṃ iminā vātapānena olokesāmi. Rājā mūlhadhātuko tassā vacanaṃ saddahitvā koṭṭhakaṃ pāvisi. Sāpi kho devī vātapāne tṭhatvā olokonti “andhabāla, mahārāja, kiṃ nāmetaṃ, ajikāya saddhiṃ santhavaṃ karosī”ti āha. “Nāhaṃ, bhadde, evarūpaṃ karomī”ti ca vuttepi “mayā sāmaṃ diṭṭhaṃ, nāhaṃ tava saddahissāmi”ti āha.

Taṃ sutvā rājā “addhā imaṃ koṭṭhakaṃ pavittṭho ekova dvidhā paññāyati”ti saddahi. Mallikā cintesi - “ayaṃ rājā andhabālatāya mayā vañcito, pāpaṃ me kataṃ, ayañca me abhūtena abbhācikkhito, idaṃ me kammaṃ satthāpi jānissati, dve aggasāvakāpi asīti mahāsāvakāpi jānissanti, aho vata me bhāriyaṃ kammaṃ kata”nti. Ayaṃ kira rañño asadisadāne sahāyikā ahosi. Tattha ca ekadivasaṃ katapariccāgo dhanassa cuddasakoṭṭiagghanako ahosi. Tathāgatassa setacchattaṃ nisīdanapallaṅko ādhārako pādapiṭṭhanti imāni pana cattāri anagghāneva ahesuṃ. Sā maraṇakāle evarūpaṃ mahāpariccāgaṃ nānussarivā tadeva pāpakammaṃ anussaranti kālaṃ katvā avīcimhi nibbatti. Rañño pana sā ativiya piyā ahosi. So balavasokābhībhūto tassā sarīrakiccaṃ kāretvā “nibbattaṭṭhānamassā pucchissāmi”ti satthu santikaṃ agamāsi. Satthā yathā so āgatakāraṇaṃ na sarati, tathā akāsi. So satthu santike sārāṇiyadhammakathaṃ sutvā gehaṃ pavittṭhakāle sarivā “ahaṃ bhaṇe mallikāya nibbattaṭṭhānaṃ pucchissāmi”ti satthu santikaṃ gantvā pamuṭṭho, sve puna pucchissāmi”ti punadivasepi agamāsi. Satthāpi paṭipāṭiyā satta divasāni yathā so na sarati, tathā akāsi. Sāpi sattāhameva niraye paccitvā aṭṭhame divase tato cutā tusitabhavane nibbatti. Kasmā panassa satthā asaraṇabhāvaṃ akāsi? Sā kira tassa ativiya piyā ahosi manāpā, tasmā tassā niraye nibbattabhāvaṃ sutvā “sace evarūpā saddhāsampannā niraye nibbattā, dānaṃ datvā kiṃ karissāmi”ti micchādiṭṭhiṃ gahetvā pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ gehe pavattaṃ niccabhattaṃ harāpetvā niraye nibbatteyya, tenassa satthā sattāhaṃ asaraṇabhāvaṃ katvā aṭṭhame divase piṇḍāya caranto sayameva rājakuladvāraṃ agamāsi.

Rājā “satthā āgato”ti sutvā nikkhamitvā pattaṃ ādāya pāsādaṃ abhiruhituṃ ārabhi. Satthā pana rathasālāya nisīdituṃ ākāraṃ dassesi. Rājā satthāraṃ tattheva nisīdāpetvā yāgukhajjena paṭimānetvā vanditvā nisinnova ahaṃ, bhante, mallikāya deviyā nibbattaṭṭhānaṃ pucchissāmi”ti gantvā pamuṭṭho, kattha nu kho sā, bhante, nibbattāti. Tusitabhavane, mahārājāti, bhante, tāya tusitabhavane anibbattantiyā ko añño nibbattissati, bhante, natthi tāya sadisā itthi. Tassā hi nisinnaṭṭhānādīsu “sve tathāgatassa idaṃ dassāmi, idaṃ karissāmi”ti dānaṃ vidhānaṃ tṭhapetvā aññaṃ kiccameva natthi, bhante, tassā paralokaṃ gatakālato paṭṭhāya sarīraṃ me na vahaṭīti. Atha naṃ satthā “mā cintayi, mahārāja, sabbesaṃ dhuvadhammo aya”nti vatvā “ayaṃ, mahārāja, ratho kassā”ti pucchi. Taṃ sutvā rājā sirasmiṃ añjaliṃ patiṭṭhāpetvā “pitāmahassa me, bhante”ti āha. “Ayaṃ kassā”ti? “Pitu me, bhante”ti. “Ayaṃ pana ratho kassā”ti? “Mama, bhante”ti. Evaṃ vutte satthā, “mahārāja, tava pitāmahassa ratho tenevākārena tava pitu rathaṃ na pāpuṇi, tava pitu ratho tava rathaṃ na pāpuṇi, evarūpassa nāma kaṭṭhakaliṅgarassāpi jarā āgacchati, kimaṅgaṃ pana attabhāvassa. Mahārāja, sappurisadhammasseva hi jarā natthi, sattā pana ajīrakā nāma natthi”ti vatvā imaṃ gāthamāha -

151. “Jīranti ve rājarathā sucittā,
Atho sarīrampi jaraṃ upeti;
Satañca dhammo na jaraṃ upeti,
Santo have sabbhi pavedayantī”ti.

Tattha veti nipāto. Sucittāti sattahi ratanehi aparehi ca rathālaṅkārehi suṭṭhu cittitā rājūnaṃ rathāpi jīranti. Sarīrampīti na kevalaṃ rathā eva, idaṃ suppaṭijaggitam sarīrampi khaṇḍiccādīni pāpuṇantaṃ jaraṃ upeti. Satañcāti buddhādīnaṃ pana santānaṃ navavidho lokuttaradhammo ca kiñci upaghātaṃ na upetīti na jaraṃ upeti nāma. Pavedayantīti evaṃ santo buddhādayo sabbhi paṇḍitehi saddhiṃ kathentīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇimsūti.

Mallikādevīvatthu chaṭṭhaṃ.

7. Lāḷudāyittheravatthu

152. Appassutāyanti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto lāḷudāyittheraṃ ārabba kathesi.

So kira maṅgalaṃ karontānaṃ gehaṃ gantvā “tirokuṭṭesu tiṭṭhantī”tiādīnā nayena avamaṅgalaṃ katheti, avamaṅgalaṃ karontānaṃ gehaṃ gantvā tirokuṭṭādīsu kathetabbesu “dānañca dhammacariyā cā”tiādīnā nayena maṅgalagāthā vā “yaṃ kiñci vittaṃ idha vā huraṃ vā”ti ratanasuttaṃ vā katheti. Evaṃ tesu tesu ṭhānesu “aṇṇaṃ kathessāmī”ti aṇṇaṃ kathentopi “aṇṇaṃ kathemī”ti na jānāti. Bhikkhū tassa kathaṃ sutvā satthu ārocesuṃ - “kiṃ, bhante, lāḷudāyissa maṅgalāmaṅgalaṭṭhānesu gamanena, aṇṇasmiṃ kathetabbe aṇṇameva kathetī”ti. Satthā “na, bhikkhave, idānevesa evaṃ katheti, pubbepi aṇṇasmiṃ kathetabbe aṇṇameva kathesī”ti vatvā atītaṃ āhari -

Atīte kira bārāṇasiyaṃ aggidattassa nāma brāhmaṇassa putto somadattakumāro nāma rājānaṃ upaṭṭhahi. So rañña piyo ahosi manāpo. Brāhmaṇo pana kasikkammaṃ nissāya jīvati. Tassa dveyeva goṇā ahesuṃ. Tesu eko mato. Brāhmaṇo puttaṃ āha - “tāta, somadatta, rājānaṃ me yācitvā ekaṃ goṇaṃ āharā”ti. Somadatto “sacāhaṃ rājānaṃ yācissāmi, lahubhāvo me paññāyissatī”ti cintetvā “tumheyeve, tāta, rājānaṃ yācathā”ti vatvā “tena hi, tāta, maṃ gahetvā yāhi”ti vutto cintesi - “ayaṃ brāhmaṇo dandhapaṇṇo abhikkamādivacanamattampi na jānāti, aṇṇasmiṃ vattabbe aṇṇameva vadati, sikkhāpetvā pana naṃ nessāmī”ti. So taṃ ādāya bīraṇatthambhakaṃ nāma susānaṃ gantvā tiṇakalāpe bandhitvā “ayaṃ rājā, ayaṃ uparājā, ayaṃ senāpatī”ti nāmāni katvā paṭipāṭiyā pitu dassetvā “tumhehi rājakulaṃ gantvā evaṃ abhikkamitabbaṃ, evaṃ paṭikkamitabbaṃ, evaṃ nāma rājā vattabbo, evaṃ nāma uparājā, rājānaṃ pana upasaṅkamitvā ‘jayatu bhavaṃ, mahārājā’ti vatvā evaṃ ṭhatvā imaṃ gāthaṃ vatvā goṇaṃ yāceyyāthā”ti gāthaṃ uggaṇhāpesi -

“Dve me goṇā mahārāja, yehi khettaṃ kasāmase;
Tesu eko mato deva, dutiyaṃ dehi khattiyā”ti.

So hi saṃvaccharamattena taṃ gāthaṃ paṇaṃ katvā paṇaṃbhāvaṃ puttassa ārocetvā “tena hi, tāta, kañcideva paṇṇākāraṃ ādāya āgacchatha, ahaṃ purimataraṃ gantvā rañña santike ṭhassāmī”ti vutte “sādhu, tāta”ti paṇṇākāraṃ

gahetvā somadattassa rañño santike ʘhitakāle ussāhappatto rājakulaṃ gantvā raññā tuṭṭhacittena katapaṭisammodano, “tāta, cirassaṃ vata āgatattha, idamāsanam nisīditvā vadatha, yenattho”ti vutte imaṃ gāthamāha -

“Dve me goṇā mahārāja, yehi khettaṃ kasāmase;
Tesu eko mato deva, dutiyaṃ gaṇha khattiyā”ti.

Raññā “kiṃ vadesi, tāta, puna vadehī”ti vuttepi tameva gāthaṃ āha. Rājā tena virajjhivā kathitabhāvaṃ ṇatvā sitaṃ katvā, “somadatta, tumhākaṃ gehe bahū maññe goṇā”ti vatvā “tumhehi dinnā bahū bhavissanti, devā”ti vutte bodhisattassa tussitvā brāhmaṇassa soḷasa goṇe alaṅkārabhaṇḍakaṃ nivāsagāmañcassa brahmadeyyaṃ datvā mahantena yasena brāhmaṇaṃ uyyojesīti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā “tadā rājā ānando ahosi, brāhmaṇo lāḷudāyī, somadatto pana ahamevā”ti jātakaṃ samodhānetvā “na, bhikkhave, idāneva, pubbepesa attano appassutatāya aññasmiṃ vattabbe aññameva vadati. Appassutapuriso hi balibaddasadiso nāma hotī”ti vatvā imaṃ gāthamāha -

152. “Appassutāyaṃ puriso, balibaddova jīrati;
Maṃsāni tassa vaḍḍhanti, paññā tassa na vaḍḍhatī”ti.

Tattha appassutāyanti ekassa vā dvinnam vā paṇṇāsakānaṃ. Atha vā pana vaggānaṃ sabbantimena paricchedena ekassa vā dvinnam vā suttantānaṃ vāpi abhāvena appassuto ayaṃ. Kammatṭhānaṃ pana uggahetvā anuyuñjanto bahussutova. Balibaddova jīratīti yathā hi balibaddo jīramāno vaḍḍhamāno neva mātu, na pitu, na sesañātakānaṃ atthāya vaḍḍhati, atha kho niratthakameva jīrati, evamevaṃ ayampi na upajjhāyavattaṃ karoti, na ācariyavattaṃ, na āgantukavattādīni, na bhāvanārāmatam anuyuñjati, niratthakameva jīrati, maṃsāni tassa vaḍḍhantīti yathā balibaddassa “yuganaṅgalādīni vahituṃ asamattho eso”ti araññe vissatṭhassa tattheva vicarantassa khādantassa pivantassa maṃsāni vaḍḍhanti, evameva imassāpi upajjhāyādīhi vissatṭhassa saṅghaṃ nissāya cattāro paccaye labhitvā uddhavirecanādīni katvā kāyaṃ posentassa maṃsāni vaḍḍhanti, thūlasarīro hutvā vicarati. Paññā tassāti lokiya lokuttarā panassa paññā ekaṅgulamattāpi na vaḍḍhati, araññe pana gacchalatādīni viya cha dvārāni nissāya taṇhā ceva navavidhamāno ca vaḍḍhatīti attho.

Desanāvasāne mahājano sotāpatti phalādīni pāpuṇīti.

Lāḷudāyittheravattū sattamaṃ.

8. Udānavatthu

153-154. Anekajātisaṃsāranti imaṃ dhammadesanaṃ satthā bodhirukkhamūle nisinno udānavasena udānetvā aparabhāge ānandattherena puṭṭho kathesi.

So hi bodhirukkhamūle nisinno sūriye anattaṅgateyeva mārabalaṃ viddhamsetvā paṭhamayāme pubbenivāsapaṭicchādakaṃ tamaṃ padāletvā majjhimayāme dibbacakkhuṃ visodhetvā pacchimayāme sattesu kāruṇṇātaṃ paṭicca paccayākāre ṇāṇaṃ otāretvā taṃ anulomapaṭilomavasena sammāsanto aruṇuggamanavelāya sammāsambodhiṃ abhisambujjhivā anekehi buddhasatasahashehi avijahitaṃ udānaṃ udānento imā gāthā abhāsi -

153. “Anekajātisaṃsāraṃ, sandhāvissaṃ anibbisaṃ;
Gahakāraṃ gavesanto, dukkhā jāti punappunaṃ.
154. “Gahakāraka diṭṭhosi, puna gehaṃ na kāhasi;
Sabbā te phāsukā bhaggā, gahakūṭaṃ visaṅkhaṭaṃ;
Visaṅkhāragataṃ cittaṃ, taṇhānaṃ khayamajjhagā”ti.

Tattha gahakāraṃ gavesantoti ahaṃ imassa attabhāvasaṅkhātassa gehassa kārakaṃ taṇhāvaḍḍhakaṃ gavesanto yena ñāṇena sakkā taṃ daṭṭhuṃ, tassa bodhiñāṇassatthāya dīpaṅkarapādamūle katābhinihāro ettakaṃ kālāṃ anekajātisaṃsāraṃ anekajātisatasahassasaṅkhātaṃ imaṃ saṃsāravaṭṭaṃ anibbisaṃ taṃ ñāṇaṃ avindanto alabhantoyeva sandhāvissaṃ saṃsariṃ, aparāparaṃ anuvicarinti attho. Dukkha jāti punappunanti idaṃ gahakārakagavesanassa kāraṇavacanaṃ. Yasmā jarābyādhimaraṇamissitāya jāti nāmesā punappunaṃ upagantaṃ dukkhā, na ca sā tasmaṃ adiṭṭhe nivattati. Tasmā taṃ gavesanto sandhāvissanti attho. Diṭṭhosīti sabbaññutaññāṇaṃ paṭivijjhantena mayā idāni diṭṭhosi. Puna gehanti puna imasmiṃ saṃsāravaṭṭe attabhāvasaṅkhātaṃ mama gehaṃ na kāhasi. Sabbā te phāsukā bhaggāti tava sabbā avasesā kilesaphāsukā mayā bhaggā. Gahakūṭaṃ visaṅkhatanti imassa tayā katassa attabhāvagehassa avijjasaṅkhātaṃ kaṇṇikamaṇḍalampi mayā viddhaṃsitāṃ. Visaṅkhāragataṃ cittanti idāni mama cittaṃ visaṅkhāraṃ nibbānaṃ ārammaṇakaraṇavasena gataṃ anupaviṭṭhaṃ. Taṇhānaṃ khayamajjhagāti taṇhānaṃ khayasaṅkhātaṃ arahattaṃ adhigatosmīti.

Udānavatthu aṭṭhamāṇaṃ.

9. Mahādhanaṣeṭṭhiputtavatthu

155-156. Acaritvāti imaṃ dhammadesanaṃ satthā isipatane migadāye viharanto mahādhanaṣeṭṭhiputtaṃ ārabha kathesi.

So kira bārāṇasiyaṃ asītikoṭivibhave kule nibbatti. Athassa mātāpitara cintesuṃ - “amhākaṃ kule mahābhogakkhandho, puttassa no hatthe ṭhapetvā yathāsukhaṃ paribhogaṃ karissāma, aññaṃ kammaṇa kiccaṃ natthī”ti. Taṃ naccagītavāditamattameva sikkhāpesuṃ. Tasmaṃyeva nagare aññasmiṃ asītikoṭivibhave kule ekā dhītāpi nibbatti. Tassāpi mātāpitara tatheva cintetvā taṃ naccagītavāditamattameva sikkhāpesuṃ. Tesāṃ vayappattānaṃ āvāhavivāho ahosi. Atha nesaṃ aparabhāge mātāpitara kalamakamsu. Dveasītikoṭidhanaṃ ekasmiṃyeva gehe ahosi. Seṭṭhiputto divasassa tikkhattuṃ rañño upaṭṭhānaṃ gacchati. Atha tasmaṃ nagare dhuttā cintesuṃ - “sacāyaṃ seṭṭhiputto surāsoṇḍo bhavissati, amhākaṃ phāsukaṃ bhavissati, uggaṇhāpema naṃ surāsoṇḍabhāva”nti. Te suraṃ ādāya khajjakamaṃse ceva loṇasakkharā ca dussante bandhitvā mūlakande gahetvā tassa rājakulato āgacchantassa maggaṃ olokayamānā nisīditvā taṃ āgacchantaṃ disvā suraṃ pivitvā loṇasakkharaṃ mukhe khipitvā mūlakandaṃ ḍamsitvā “vassasataṃ jīva sāmi, seṭṭhiputta, taṃ nissāya mayaṃ khādanapivanasamatthā bhavyeyyāma”ti āhaṃsu. So tesāṃ vacanaṃ sutvā pacchato āgacchantaṃ cūlūpaṭṭhākaṃ pucchi - “kiṃ ete pivantī”ti. Ekaṃ pānakaṃ, sāmīti. Manāpajātikaṃ etanti. Sāmi, imasmiṃ jīvaloke iminā sadisaṃ pātabbayuttakaṃ nāma natthīti. So “evaṃ sante mayāpi pātuṃ vaṭṭatī”ti thokaṃ thokaṃ āharāpetvā pivati. Athassa nacirasseva te dhuttā pivanabhāvaṃ ñatvā taṃ parivārayiṃsu.

Gacchante kāle parivāro mahā ahosi. So satenapi satadvayenapi suraṃ āharāpetvā pivanto iminā anukkameneva nisinnaṭṭhānādisu kahāpaṇarāsiṃ ṭhapetvā suraṃ pivanto “iminā mālā āharatha, iminā gandhe, ayaṃ jano jute cheko, ayaṃ nacce, ayaṃ gīte, ayaṃ vādite. Imassa sahaṣsaṃ detha, imassa dve sahaṣṣānī”ti evaṃ vikiranto nacirasseva attano santakaṃ asīṭikoṭṭidhanaṃ khepetvā “khīṇaṃ te, sāmī, dhana”nti vutte kiṃ bhariyāya me santakaṃ natthīti. Atthi, sāmīti. Tena hi taṃ āharathāti. Tampi tatheva khepetvā anupubbena khettaārāmuyyānayoggādikampi antamaso bhājanabhaṇḍakampi attharaṇapāvuraṇanisīdanampi sabbaṃ attano santakaṃ vikkiṇitvā khādi. Atha naṃ mahallakakāle yehissa kulasantakaṃ gehaṃ vikkiṇitvā gahitaṃ, te taṃ gehā nīhariṃsu. So bhariyaṃ ādāya parajanassa gehabhittim nissāya vasanto kapālakhaṇḍaṃ ādāya bhikkhāya caritvā janassa ucchiṭṭhakaṃ bhuñjitum ārabhi.

Atha naṃ ekadivasam āsanāsālāya dvāre ṭhatvā daharasāmaṇerehi diyyamānaṃ ucchiṭṭhakabhojanaṃ paṭiggaṇhantaṃ disvā satthā sitaṃ pātvākāsi. Atha naṃ ānandatthero sitakāraṇaṃ pucchi. Satthā sitakāraṇaṃ kathento “passānanda, imaṃ mahādhanaṣeṭṭhiputtaṃ imasmiṃ nagare dveasīṭikoṭṭidhanaṃ khepetvā bhariyaṃ ādāya bhikkhāya carantaṃ. Sace hi ayaṃ paṭhamavaye bhoge akhepetvā kammante payojayissa, imasmiṃyeva nagare aggaseṭṭhi abhavissa. Sace pana nikkhamitvā pabbajissa, arahattaṃ pāpuṇissa, bhariyāpissa anāgāmiphale patiṭṭhahissa. Sace majjhimaṃ bhoge akhepetvā kammante payojayissa, dutiyaseṭṭhi abhavissa, nikkhamitvā pabbajanto anāgāmī abhavissa. Bhariyāpissa sakadāgāmiphale patiṭṭhahissa. Sace pacchimavaye bhoge akhepetvā kammante payojayissa, tatiyaseṭṭhi abhavissa, nikkhamitvā pabbajantopi sakadāgāmī abhavissa, bhariyāpissa sotāpattiphale patiṭṭhahissa. Idāni panesa gihibhogatopi parihīno sāmāññatopi. Parihāyitvā ca pana sukkhapallale koṇcasakuṇo viya jāto”ti vatvā imā gāthā abhāsi -

155. “Acaritvā brahmacariyaṃ, aladdhā yobbane dhanam;
Jiṇṇakoṇcāva jhāyanti, khīṇamaccheva pallale.

156. “Acaritvā brahmacariyaṃ, aladdhā yobbane dhanam;
Senti cāpātikhīṇāva, purāṇāni anutthuna”nti.

Tattha acaritvāti brahmacariyavāsaṃ avasitvā. Yobbaneti anuppanne vā bhoge uppādetum uppanne vā bhoge rakkhituṃ samatthakāle dhanampi alabhitvā. Khīṇamaccheti te evarūpā bālā udakassa abhāvā khīṇamacche pallale parikkhīṇapattā jiṇṇakoṇcā viya avajhāyanti. Idaṃ vuttaṃ hoti - pallale udakassa abhāvo viya hi imesaṃ vasanaṭṭhānassa abhāvo, macchānaṃ khīṇabhāvo viya imesaṃ bhogānaṃ abhāvo, khīṇapattānaṃ koṇcānaṃ uppatitvā gamanābhāvo viya imesaṃ idāni jalathalopathādīhi bhoge saṇṭhāpetum asamatthabhāvo. Tasmā te khīṇapattā koṇcā viya ettheva bajjhivā avajhāyantīti. Cāpātikhīṇāvāti cāpato atikhīṇā, cāpā vinimuttāti attho. Idaṃ vuttaṃ hoti - yathā cāpā vinimuttā sarā yathāvegaṃ gantvā patitā, taṃ gahetvā ukkhipante asati tattheva upacikānaṃ bhattaṃ honti, evaṃ imepi tayo vaye atikkantā idāni attānaṃ uddharituṃ asamatthatāya maraṇaṃ upagamissanti. Tena vuttaṃ - “senti cāpātikhīṇāvā”ti. Purāṇāni anutthunanti “iti amhehi khāditaṃ iti pīta”nti pubbe katāni khāditapivitanaccagītavāditādīni anutthunantā socantā anusocantā sentīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsūti.

Mahādhanaṣeṭṭhiputtavatthu navamaṇ.

Jarāvaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Ekādasamo vaggo.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 5. Η συλλογή των μικρών κειμένων. 02. Σχόλια για τη διδασκαλία σε στίχους. 11. Το κεφάλαιο για τα γηρατειά έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org